

potiskuju i pokazuje opštije desničarske obrasce neutralizacije senki nacionalne prošlosti. Berlinski politikolozi Jeker i Kornberger su istražujući podtekstualno jezgro (ideološke implikacije) Valzerovog govora, zaključili da su se problemi Valzer debate kretali oko nekoliko glavnih tema: 1. nacionalnog samopomirenja; 2. nemačkog mita o žrtvi; 3. strukturnog antisemitizma; 4. netrpeljivosti prema intelektualcima (Jacker, Kornberger 1999).

Što se tiče nacionalnog samopomirenja, odlučujuće je da li kasnije rođeni preuzimaju uznemirujuću političku odgovornost kao elemenat slomljenog nacionalnog identiteta (Habermas, 1999). Valzer odbacuje ovo pitanje, odgovara odrečno, trudi se da podvuče crtu ispod prošlosti i izmiri nacionalno shvaćeni kolektiv, a time i odbaci moralnu odgovornost. To je smisao njegovog pominjanja "normalnog naroda" čime se relativizira osobenost holokausta kao istorijske činjenice. Valzer suprotstavlja etici, moralu i odgovornosti premoderni, mistični romantičarski pojam savesti: "Svako je sam sa svojom savešću. Ništa savesti nije toliko strano kao simbolika" (Walser 1998).

Gotovo da ne treba pominjati da se svaki konzervatizam u javnom sećanju trudi da vlastitu naciju rastereti od neslavne prošlosti. Ipak postoji više verzija ovog nastojanja. U iznova ujedinjenoj Nemačkoj na talasu revizionizma pojavio se "nacionalizam koji normalizuje" sa sledećim tezama: 1945. nije odlučujući datum za Nemačku, a patriotizam treba jačati popularizacijom tradicionalnih vrednosti i nacionalnih simbola. Uz to poriče se liberalizam, potrošačko društvo, multikulturalizam, EURO i integracija u Evropsku Uniju. Doduše, postoji i umerenija struja koja govori da treba razvijati i političku kulturu sećanja, ali i dalje opominje da valja voditi "nacionalnu interesnu politiku" kao i svaka "normalna nacionalna država". Zašto su u Nemačkoj pomenuti pojmovi, izuzev kod konzervativaca, sporni, kad već nisu u drugim državama? Da li je to zbog holokaust kompleksa ili fašističke prošlosti, pitaju se ne samo konzervativni nego i liberalni nacionalisti? Oni tvrde da se bez razloga svaki govor o samosvesnoj naciji kvalifikuje kao "nova desnica", navodno samo stoga što je nacizam diskreditovao ove pojmove. Ima i upozorenja da klima opterećena moralnim osećanjem krivice kod dela Nemaca bespotrebno opterećuje domaću spoljnu politiku. Npr. danas se nemačka politika uzdržava od kritike Izraela zbog progona Palestinaca, samo zato što je još uvek opterećena holokaustom. Izgleda da je još uvek glavni protivstav ovim strujama Habermasovo gledanje izneto još u Historikerstreit, koje neki nazivaju strogo zabranom normalizacije. Naime stepen zaokupljenosti Aušvicom, po njemu, jeste pokazatelj političke civilizovanosti republike, a integracija društva po obrascu nacionalne države 19. veka postala je protivrečna i anahrona. Nasuprot univerzalnom ustavnom patriotizmu stoji sudbinska zajednica nacije, koja je agresivna prema drugima i partikularna. U složenom društvu univerzalistički republikanizam preuzima energiju integracije. Novo podruštvljavanje traži novu kulturnu integraciju. U konfliktnim društvima republikanske slobode funkcionalnije su od partikularnih identiteta. U tom sklopu Habermas govori o "poslenacionalnoj konstelaciji", a civilizacijsko istorijska shema koju uočava u prelazu Bona u Berlinsku republiku je multikulturno društvo. To je politička kontrola privredno tržišne regulacije i isključive ekonomske globalizacije. Berlinska republika može da ograničava autonomiju tržišta ili u duhu nacionalnog etatizma ili participativnog republikanizma. U Valzer debati obnovljen je otpor ustavnom patriotizmu pretežno na moralnom planu.